

Quan feia set anys que l'havien assassinat

Franco condemnà Nin a 20 anys i un dia

L'autor del reportatge emès per TV3 *Operació Nikolai*, Llibert Ferri, descobreix en aquest article un nou episodi sobre la turbulenta història de la desaparició del dirigent del POUM Andreu Nin: la seva condemna per part del règim franquista.

Entre el 9 de juliol de 1942 i el 17 de febrer de 1943 Andreu Nin fou investigat, buscat, processat, jutjat i condemnat pel règim franquista. Feia més de cinc anys que el líder marxista català havia estat assassinat per Orlov i els agents del NKVD a la carretera que va d'Alcalà de Henares a Perales de Tajuna, dins el terme municipal de Campo Real. I ja havia passat un any des que un enigmàtic Bièlov havia posat una nota d'*epitafi burocràtic* –de tancament de cas– en el dossier que Nin tenia obert a l'arxiu de la Internacional Comunista. És lògic que tot això s'ignorés a l'Espanya de Franco; però no sembla tan comprensible que els jutges i els policies espanyols ignoressin la identitat i la desaparició de Nin al juny del 1937. I més tenint en compte el ressò internacional que va tenir el cas a causa de les acusacions dels comunistes, segons les quals Nin era un espia de Franco que estava a Salamanca o a Berlín. Doncs bé, l'única relació d'Andreu Nin amb Salamanca és la dels documents que es troben a l'Archivo Nacional de la ciutat castellana. El sumari 1063/42, dipositat a Salamanca, és un autèntic relat surrealista que comença amb un pseudònim maçó –Pestalozzi– i acaba amb una condemna de 20 anys i un dia, passant per uns oficis que relaten com, a Nin, “le dieron el paseo los de la FAI”.

‘POR FALTA DE PAGO...’

La història comença quan el 9 de juliol de 1942 l'anomenada Sección Especial para Recuperación de Documentos –un organisme que subministrava informació a la policia i als jutges– troba la fitxa d'afiliació d'Andreu Nin a la Gran Logia Catalano-Balear del Grande Oriente Espanol. L'informe explica que hi va ingressar l'any 1914 amb el sobrenom de “Pestalozzi”; que el 1916 ja tenia el segon grau, al 1917, el tercer grau; que va

ser “Venerable Maestro” de la lògia Justícia número 9 i anteriorment membre de la lògia Adelante número 5; però que tota l'activitat d'Andreu Nin a la maçoneria va ser efímera, ja que, al 10 de juny de 1919, va ser donat de baixa “por falta de asistencia y pago”.

L'endemà mateix l'informe és lliurat al Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo, que depenia directament de la Presidència del govern espanyol, és a dir del general Franco. La maquinària d'investigació es posa en marxa; oficis a la Fiscalia, a la Direcció General de Seguretat de Madrid i a la Prefectura de policia de Barcelona “para concretar los antecedentes del encartado, así como su actual residencia y domicilio”. Del cas, se n'encarrega el jutjat d'instrucció número 2 que comanda el jutge Tomás Pereda Iturriaga.

Entre el 27 de juliol i el 21 d'agost de 1942 arriben al jutjat número 2 del Tribunal de Represión de la Masonería y el Comunismo els oficis-informes de la policia de Madrid i de Barcelona: “...se marchó a Rusia donde obtuvo un alto cargo en el gobierno de aquella nación (...) casándose allí, volviendo a España, dedicándose de pleno a la propaganda marxista (...) durante el dominio de los rojos colaboró con ellos, desempeñando varios cargos, entre ellos el de Consejero de la Generalidad, interviniendo en saqueos y asesinatos (...) fue fundador del Bloque Obrero y Campesino afiliándose mas tarde al POUM (...) y colaboró asimismo con lo de la FAI siendo encarcelado por éstos y asesinado más tarde, cuando lo trasladaban a una cárcel...”.

Però aquesta última informació no acaba de convèncer el jutge Pereda que creu que cal continuar buscant Nin.

‘BUSCA Y CAPTURA’

Una allau d'oficis parlant de Nin remou

els jutjats municipals de Barcelona a partir del 17 de setembre de 1942. L'objectiu és trobar l'acta de defunció d'Andreu Nin. Les respostes dels jutjats són negatives, lògicament, i Pereda, des del seu jutjat especial fa un altre pas endavant: és el 17 de novembre de 1942, quan un nou ofici judicial demana a la policia que tramiti la recerca i captura de Nin, al qual li és concedit un termini de cinc dies per a presentar-se voluntàriament abans de l'execució de l'ordre. El 6 de desembre es publicava aquesta diligència: "En el día de ayer ha terminado el plazo de cinco días concedido al inculpado Andrés Nin

Pérez para comparecer ante este juzgado según requisitoria publicada en el Boletín Oficial del Estado".

Però la recerca i captura publicada al BOE no té els efectes esperats pel jutge Pereda. El 14 de desembre de 1942 la "Jefatura" de policia de Madrid fa saber a Pereda que "según comunica el Jefe Superior de Barcelona dicho individuo fue asesinado por los elementos rojos de la FAI a la qual pertenecía durante el período rojo". És a dir, la policia venia a dir al jutge que tot allò d'en Nin ja era una llauna; que ja havien dit que era mort. De pas, i com a resultat de tant d'ofici i enre-

Els jutges de Franco (esquerra) processaren en rebel·lia Nin (dalt) quan ja era mort.

ARXIU

nou, la nota de la DGS encolomava a Nin la militància a la FAI.

Pereda tanca finalment el sumari i recomana processament i reclusió menor per a Andreu Nin, que és processat en rebel·lia el 2 de gener de 1943. El Tribunal Especial presidit pel general Saliquet, amb González Oliveros, Pradera i el general Borbón com a vocals, jutja el cas Nin. Després de tots els "considerandos" s'arriba a la conclusió "que debemos condenar i condenamos al procesado rebelde Andrés Nin Pérez como autor de los delitos de Masonería y comunismo (...) a la pena de veinte años y un día de reclusión mayor".

Era el 17 de febrer de 1943. Els russos estaven a punt de guanyar la batalla de Stalingrad que decidí la derrota de l'Alemanya nazi al front de l'est. Segurament que Orlov ja preparava des del Canadà la seva anada camuflada als Estats Units, i el seu col·lega del NKVD, Jusik, continuava fent missions especials a les ordres de Stalin. Els policies comunistes de la Brigada Especial que van participar en el complot contra Nin ja havien estat afusellats pel franquisme feia tres anys. El sumari 1063/42, base d'un judici entre *buffo*, macabre i pintoresc contra el maçó Nin-Pestalozzi, va ser arxivat finalment a Salamanca, quan ja feia sis anys que els papers del "cas Nikolai" feien una llarga dormida a Moscou, als soterranis de la Lubianka.

Llibert Ferri